

Besøg i Dresden 2008

Udsigt fra Ernemann Tårnet over Dresden

Turist på jagt efter fotomindesteder.

Leif Johansen

På hjemturen fra feriens fast opholdssted fik jeg overtal min viv til, at vi absolut skulle over Dresden. Min ene dagsorden var naturligvis fotobyen Dresden, men for os begge var det også kunstbyen Dresden med en skæbnehistorie, der præger stedet i dag.

Lidt fakta:

I nætterne og dagenen 13. – 15. februar 1945 bombede over 1300 fly fra England og USA hele den indre by total sammen. Flere af forstæderne led samme skæbne. Der opstod den berygtede ildstorm som også Hamburg fik at føle. De seneste vurderinger regner med at ca. 25.000

omkom, men det præcise antal er meget svært at fastslå, da byen var fyldt med flygtninge fra østområderne samt tyske soldater på retræte. Frauenkirche styrtede sammen, de andre barokke bygninger blev svært beskadiget. Under det sovjetiske styre og senere DDR blev den indre by ryddet men ikke genopbygget i sin tidligere barokke glans. Den skulle nu være en rigtig kommunistisk mønsterby med masser af "plattenbau". Forstæderne kom tilsyneladende på fode igen og er i dag ikke i samme grad præget af bombardementet. I 1990 blev Dresden så hovedstaden i Bundeslandet Sachsen og en ny rydning og genopbygning finder endnu i dag sted.

Pragerstrasse den gamle hovedgade ligner et postmodernistisk paradeeksempel.

Mange fabrikker især i forstæderne ligger forsømt hen nærmest i ruiner, men det skyldes, at de juridiske problemer efter genforeningen med eventuelle tidligere ejere fra før 1933 eller 1945 ikke er løst. Dresden har mange spændende "gamle" bygninger, museer (husk Bymuseet) og åbne byrum, men bycentret har ikke genfundet sin

sjæl.

3 dage kunne vi afsætte, de to til alt det andet og en plus to aftener til en slags fotohistorisk pilgrimsrundtur. Vigtigste redskaber blev en GPS med indkodede adresser fra Blumtritts og Hummels bøger(1, 4), et rutekort med sporvognslinier og endags familiekort til bytrafikken.

Den anden dag blev den fotohistoriske dag. Campingpladsen (god placering og acceptabelt udstyret) ligger i den sydlige bydel Mockritz. Der er stoppested lige udenfor pladsen med bus ind til hovedbanegården. Herfra tog vi sporvognslinie 10 til Bahnhof Dresdner Mitte, hvor vi skiftede til linie 6, som var nøje udvalgt. Linien førte os over Elben gennem bydelen nord for Elben også omtalt som Dresdner Neustadt, og tilbage over Elben til forstæderne Johannesstadt, Striesen og Blasewitz (navne som bør få klokkerne til at ringe for enhver fotohistorisk interesseret person). Sporvognen førte os et stykke ud af Blasewitzerstrasse. Ihagee på nr. 41 - 43 vidste jeg var borte, (1) men Altissa's skæbne på

Blasewitzer Strasse 17 havde jeg intet kendskab til. Vi stod af i krydset ved Fletscher Strasse men der var ikke skygge af Altissa eller nummer 17. Det nærmeste vi kunne komme var et forfaldent parkområde og nogle nye byggerier.

Vi gik i Ihagee folkenes fodspor ned ad Fletscher Strasse til Fletscher Platz og stod på linie 10. Den kørte udad Borberg Strasse, der går direkte over i den næste kultstrasse Schandauer Strasse. Vi stod af ved stoppestedet ved Schandauer Strasse 48 og hjørnet til Junghans Strasse. Her stod i hvert fald Ernemann bygningerne stadig med broen over Junghans Strasse. Bygningen med solgudinden er tilsyneladende kontorer og lejligheder, men komplekset med tårnet er "Technische Sammlung".

Det er en oplevelse at komme ind i bygningen, portnerens kontor er blevet billetkontor, men bevaret med gamle mørke træpaneler. Jeg var helt oppe i tårnet med en utrolig flot udsigt over byen og lige under tårnet på 5. sal ligger en udmærket cafe ligeledes med udsigt over hele byen.

I samlingen var følgende faste udstillinger.

I stueetagen er en ret lille udstilling om Ernemann med nogle af de kamera og filmprojektorer, der er lavet i bygningen.

På 1. sal inklusiv broen er en mindre ikke særlig interessant udstilling om fotografiens historie mest om de generelle linier samt en udstilling om tegne- og trickfilm fra DEFA studiet i Dresden.

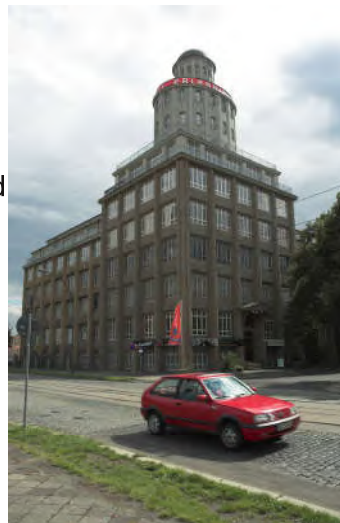
3. sal er viet regnemaskiner og computere i DDR tiden samt teknik omkring lydoptagelse også med hovedvægt på DDR tiden.

På 4. sal er et lille eksperimentarium for skolebørn – ikke imponerende.

I en sidebygning skulle der være en udstilling om brand og brandværn, men den sprang vi over.

Desuden var der i år i stueetagen en god fotoudstilling ved Max Baumann, men det var nutidig fotokunst.

Hvis man tror, at den tekniske samling i Dresden vil fortælle historien om Tysklands fotoby nr. 1 og de mange fabrikker, der i de sidste 150 år har været knyttet til byen, må man tro om. Rundt om i Dresden og i Ernemann bygningens magasiner befinder sig flere samlinger bla. Richard Hummels Exakta/Exa samling men nej, så er DDR tidens forsinkede kopier af vestlige computere vigtigere – personlig mening: det er virkelig for dårligt.

Trætheden meldte sig og vi påbegyndte hjemrejsen. Vi ville dog lige have resten af Schandauer Strasse med. Vi kørte udad med linie 10 mod endestationen, så kunne vi tage tilbage med 10'eren til hovedbanegården. På vej derud passerede vi Schandauer Strasse 76, hvor Hüttig bygningen lå med Zeiss Ikon hovedcentret.

Senere blev det efter flere navneændringer til VEB Pentacon. Hüttig bygningen langs gaden er væk, den blev beskadiget i bombardementet og blev senere total fjernet, men længere inde på grunden ligger stadig en Zeiss Ikon bygning - ICA huset med bunkerstårn fra 30'erne, hvor en vis Herr Riess senior var med til at lægge grundstenen. Bygningen er i dag et kontorkompleks med navnet Pentapark.

Det nuværende Pentacon GmbH som er en del af Johs. Schneider koncernen (Mannersmann) med bla det østasiatiske kamera "Praktica" holder til en nyere Pentacon bygning fra DDR tiden, Enderstrasse 94, Seidnitz, hvor der i VEB tiden var produktion til militæret.

Turens overraskelse var, at vi ikke kørte rundt og tilbage men pludselig var vi linie 12 som kørte mod nord til Tolkewitzer Strasse og så tilbage mod centrum. Vejnavnet skiftede et par gange, og så var vi på vej indad Blasewitzer Strasse til hovedbanegården.

Jeg havde et ubesvaret spørgsmål. Hvor lå Wünsche præcis? Mine kilder (1) sagde Reick i nærheden af forstaden Niedersiedlitz men gade/vej fortalte de ikke. Det skyldes måske, at der før 1. verdenskrig ikke var officielle vejnavne derud. Ved etableringen af ICA i 1909 blev fabrikken lukket og Wünsch firmaet opløst, 1910 genoptager ICA en produktion i Wünsche bygninger. Herefter er mine kilder tavse om Wünsche bygningerne. Men medens dette skrives, genlæser jeg Klaus-Eckard Riess's hjemmesider (8) og der står det helt klart. Wünsche Werk lå i Mügelner Strasse nummer 40 og omfattede bla. lærlingeuddannelsen for Zeiss Ikon/VEB Kamera- und Kinowerk/VEB Pentacon. I dag er det IHK-Bildungszentrum Dresden - Wirtschafts Akademie

Om aftenen kørte jeg til Freital. Det er virkelig en dal som en lav udgave af Harzen med tidligere bjergværksdrift (sølv) og træproduktion. Det synes, som en del af de små fabrikker i Dresden har fået lavet deres trækameraerhuse i Freital og derefter blot bygget dem færdige på deres fabrikker inde i Dresden. I Freital lå tidligere Welta, Beier, Pouva og i nabobyen Tharandt lå Richter /Merkel og lukkerfabrikken Gbr. Werner (Junior lukkere). Det eneste, jeg kunne finde, var Beier, som lå bag hjørnet Dresdnerstrasse 291/ Krönerstrasse 1-3. Fabriksbygningen eller en del heraf indgår i dag i det lokale hospital. Det må være den forreste bygning med det flade tag og det store reklameskilt.

Welta på Leske Strasse 10 skulle efter GPS ligge på parkeringspladsen til et alderdomshjem men der tror jeg, den gik galt, da det var over floden. Mon ikke det var gruspladsen lige før broen.

Den tredje dag var vi igen på museer, men om aftenen fik jeg kørt rundt i område omkring Niedersiedlitz. Kamerawerk Niedersiedlitz på Bismarck Strasse 56 ligger velholdt og en del af komplekset (det bagerste) indeholder Nobles

kameraproduktion af specielkameraer, resten er kontorer, klinikker og kirke. Og her var jeg så kørt forbi det gamle Wünsche Werk i forstanden Reick. Mügelner Strasse er den samme vej som Bismarck Strasse blot lidt længere indad mod centrum .

På Klagenfurter Strasse 52 lå engang Balda/ Belca værket. Denne produktion blev i VEB tiden lukket ned, men ud fra kommentarer fra Hartmut Thiele (2) havde Pentacon en produktion af

centrallukkere (en eller flere af typerne Cludor, Vebur, Tempor og Presto) som kan være foregået på Balda Werk. Det var ikke svært at finde stedet,

og på det tidlige Balda areal var et større boligbyggeri i gang, så det er næppe længe siden, at værket er blevet ryddet.

Jeg sluttede af med en overraskelse. På Pirnauer Landstrasse 227 – 229 lå engang Certo Werk. Værkets selvstændige produktion lukkede ned i 70'erne, men under Pentacon blev det en slags aflastningsproduktionssted. Efter lukningen af Ihagee blev Exa bygget hos Certo lige til 1985, ligesom der var en produktionslinie for Beier's "folkekameraer". Bygningen er utrolig velholdt med kontorer og små virksomheder, navnet Certo stod nyrestaureret på den gule bygning over hovedindgangsdøren.

Men når man omtaler Zeiss Ikon og dens 4 produktionssteder, så mangler der et. Måske er det ikke særlig relevant for kamerahistorien, men jeg måtte virkelig ud i hjørnerne af Internettet for at finde oplysninger, der kunne stykkes sammen omkring Goehle Werk. Dette produktionssted lå nord for Elben lige overfor stationen Dresden-Pieschen mellem Grossenhainer Strasse og Riesaer Strasse 32 i Dresdner Neustadt bydel Pieschen. Blumtritt omtaler det kort under

opgørelsen af skaderne efter bombardementet i februar 1945. Goehle Werk blev først bygget 1940/1941.

Måske skal den lavmælte omtale af dette værk forstås ud fra, at produktionen var rent militært (detonatorer, tidsbrandrør e.c.) samt den kendsgerning, at værket i høj grad benyttede sig af tvangsarbejdere og udstationerede koncentrationsfanger. Nord for Goehle Werk lå lager 09 ved "Dr. Todt Strasse" Radeburger Strasse 128 i en gammel grusgrav som en underlejr til koncentrationslejren Flossenburger. (5,6,7) Stedet blev oprettet i et samarbejde mellem den lokale NSDAP styrelse og Zeiss Ikon og anvendt som opsamlinglejr for Dresden jøder fra 23/11 1942 til 2/3 1943. Anbringelse af disse jødiske fanger blev filmet af fabrikkens faste fotograf. Disse fanger blev videresendt til Auschwitz/Birkenau til udslettelse, hvorefter lejren

blev anvendt som lejr for kvindelige KZ fanger, der skulle arbejde for Zeiss Ikon primært i Goehle Werk men også i de andre værker. Det fremgår klart, at en del af administrationen af lejr 09 blev varetaget af Zeiss Ikon. (5,6,7).

Stedet står efter Klaus- Echard Riess oplysninger endnu men i ret dårlig vedligeholdelsesstand. Det har bla været brugt som trykkeri. Bemærk det "bunkersagtige" tårn som også kunne ses på ICA bygningen i Schandauer Strasse et eksempel på Det 3. Riges forberedelser til krig.

Det har været en oplevelse at komme rundt. Ud over det lidt magre resultat af mine industrielle "arkæologiske" undersøgelser, fik jeg et virkelig godt indtryk af Dresden især dens forstæder og det byggeboom som skabte disse områder omkring det forrige århundredeskifte med flerfamiliehuse i jungentil, brede veje og masse af træer. Kamerahistorisk må besøget dog betegnes som lidt af en skuffelse især på grund af den Tekniske Samlings delvise neglisering af emnet.

Efterskrift:

Der skal her bringes en tak til Klaus-Echard Riess for korrektiver, tilføjelser og materialer.

Billeder:

*Wünsche og Goel Werk samt "Dresden i ruiner": Klaus-
Eckard Riess
Resten: Leif Johansen*

Kilder:

<i>Herbert Blumtritt:</i>	<i>"Geschichte der Dresdner Fotoindustrie"</i>
<i>Hartmut Thiele:</i>	<i>"Deutsche Photoptik von A – Z"</i>
<i>Günther Kadlubeck, Wolfgang Beier:</i>	<i>"Kameras aus um Dresden herum"</i>
<i>Richard Hummel:</i>	<i>"Spiegelreflexkameras aus Dresden"</i>
<i>Wolfgang Benz m.fl.:</i>	<i>"Der Ort des Terrors" læst uddrag på internettet Google bøger</i>
<i>Fritz Bauer Institut:</i>	<i>http://www.cine-holocaust.de/cgi-bin/gdq?dfw00fbw002492.gd</i>
<i>Gesellschaft für Christliche-Jüdische Zusammenarbeit:</i>	<i>"Weg zum Erinnerung" læst uddrag på internet</i>
<i>Klaus-Eckard Riess:</i>	<i>"Hvad lavede Zeiss Ikon under krigen" Objektiv 116</i>
<i>Klaus Eckard Riess:</i>	<i>http://www.kl-riess.dk/ - My Story</i>
<i>Google Map og Google Earth:</i>	<i>Internettet</i>
<i>Lars Schönberg Hemme:</i>	<i>"Dresden" Objektiv 69,70,72,73,76,79</i>